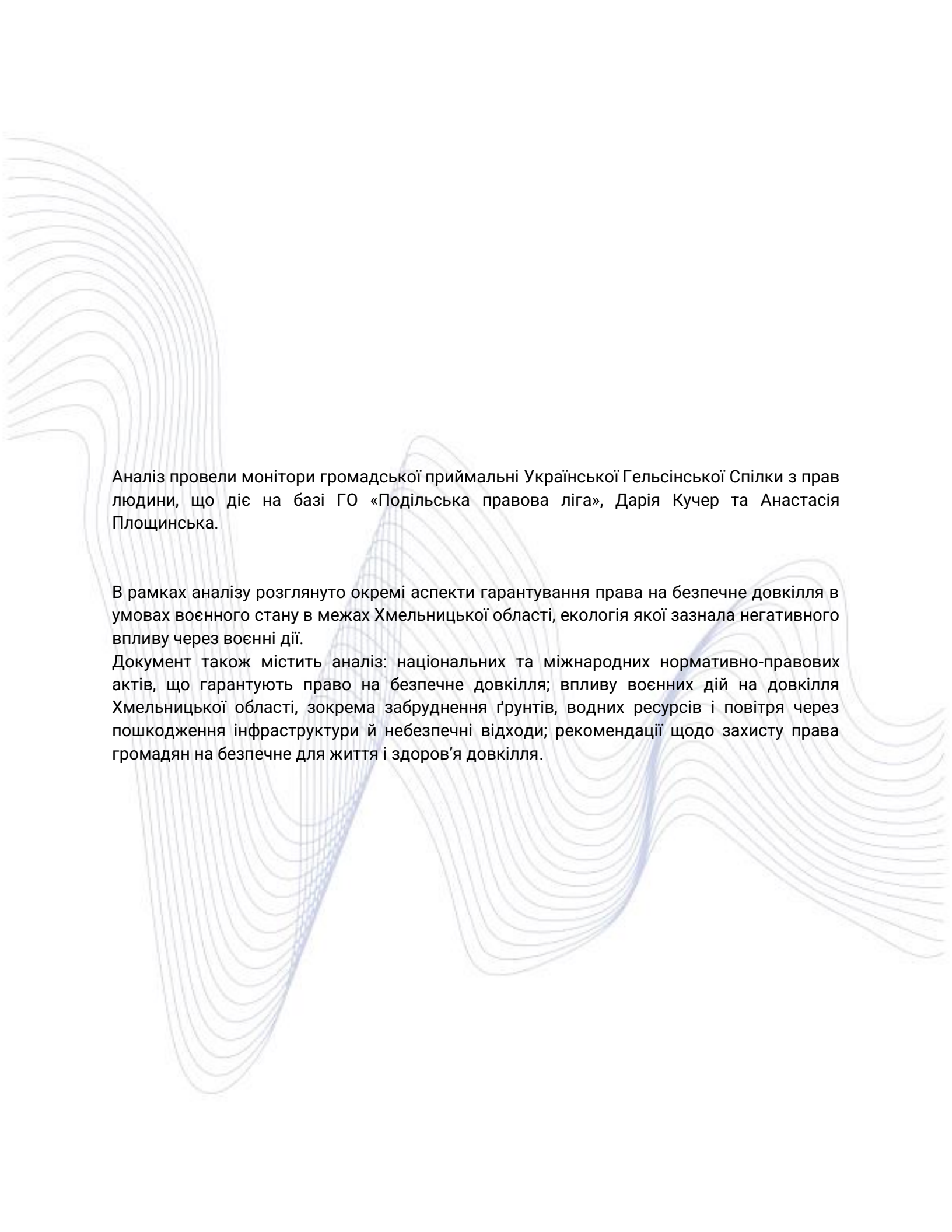

ПРАВО НА БЕЗПЕЧНЕ ДЛЯ ЖИТТЯ І ЗДОРОВ'Я ДОВКІЛЛЯ В УМОВАХ ВІЙНИ У МЕЖАХ ХМЕЛЬНИЦЬКОЇ ОБЛАСТІ

РЕГІОНАЛЬНИЙ АНАЛІЗ
СТАНУ ДОТРИМАННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ

2025

Аналіз провели монітори громадської приймальні Української Гельсінської Спілки з прав людини, що діє на базі ГО «Подільська правова ліга», Дарія Кучер та Анастасія Площинська.

В рамках аналізу розглянуто окремі аспекти гарантування права на безпечне довкілля в умовах воєнного стану в межах Хмельницької області, екологія якої зазнала негативного впливу через воєнні дії.

Документ також містить аналіз: національних та міжнародних нормативно-правових актів, що гарантують право на безпечне довкілля; впливу воєнних дій на довкілля Хмельницької області, зокрема забруднення ґрунтів, водних ресурсів і повітря через пошкодження інфраструктури й небезпечні відходи; рекомендації щодо захисту права громадян на безпечне для життя і здоров'я довкілля.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
1. Значущість права на безпечне для життя і здоров'я довкілля	5
1.1 Поняття та нормативно-правові основи права на безпечне довкілля	6
1.2 Втілення права на безпечне довкілля у законодавстві України	8
1.3 Аналіз міжнародних стандартів	11
2. Стан довкілля Хмельницької області та право на безпечне довкілля під час війни ...	14
2.1 Аналіз змін якості повітря.....	14
2.2 Аналіз змін водойм	16
2.3 Аналіз радіаційного стану	17
2.4 Реалізація екологічної політики та її вплив на права людини	18
3. Висновки і рекомендації щодо ризиків для здоров'я людей і гарантування права на безпечне для життя та здоров'я довкілля.....	20
Список використаних джерел	24
Додатки	27

ВСТУП

Право на безпечне для життя і здоров'я довкілля закріплене в національних і міжнародних нормативно-правових актах. Російське вторгнення спричинило значні загрози для екологічної безпеки країни, зокрема й Хмельницької області. Незважаючи на те, що географічне розташування Хмельниччини досить віддалене від лінії фронту, ракетні обстріли, застосування ворогом безпілотних літальних апаратів (БПЛА), вибухи, руйнування інфраструктури та інші наслідки війни можуть призводити до забруднення ґрунтів, водних ресурсів і атмосфери, що загрожує довкіллю, біологічному різноманіттю регіону, а також здоров'ю населення Хмельницької області. У нинішніх умовах право громадян на безпечне для життя і здоров'я довкілля стає надзвичайно вразливим через нові виклики, пов'язані з екологічними загрозами. Порушення цього права впливає на якість життя, здоров'я та екологічну безпеку громади. У таких умовах розвиток ефективних механізмів екологічного моніторингу, адаптація стратегій управління природними ресурсами і впровадження локальних екологічних ініціатив стають першочерговими завданнями для підтримання екологічної безпеки регіону. Гарантування цього права є основою збереження здоров'я людей та екологічної стабільності в регіоні, а забезпечення екологічних прав є не лише правовим обов'язком, а й невід'ємною умовою відновлення країни після війни.

У цьому аналізі ми розглядаємо методологічні підходи до оцінки стану довкілля Хмельницької області в умовах війни та його вплив на права громадян. Зокрема зосереджуємося на визначенні масштабів екологічної шкоди, виявленні основних загроз для здоров'я населення та оцінці ефективності заходів, спрямованих на захист права на безпечне довкілля.

За результатами роботи ми отримали дані про екологічну ситуацію в Хмельницькій області, змогу визначити основні джерела забруднення та оцінити їхній вплив на здоров'я населення. Ці дані дають можливість розробити конкретні рекомендації для органів влади і громадських організацій щодо поліпшення екологічної ситуації в регіоні з метою захисту прав жителів області.

Регіональний аналіз проводився за **методологією**, яка базується на зборі й аналізі відомостей із відповідей на запити про доступ до публічної інформації, а також даних із відкритих джерел, тематичних звітів з питань екології, офіційних документів і відповідей органів місцевого самоврядування. Основний акцент робився на оцінюванні екологічного стану через аналіз показників забруднення довкілля, зокрема водних ресурсів, повітря, радіаційного фону¹, а також впливу воєнних дій на екосистеми.

¹ Примітка: якість повітря, водних ресурсів та радіаційного фону обумовлені вільним доступом до інформаційних ресурсів у сфері екології, розміщених на сайті Хмельницької ОВА (у розмірі місяців).

Проведений аналіз виявив низку недоліків, серед яких – неструктурованість даних, недостатня інтеграція місцевих екологічних стратегій із загальнодержавними програмами. Окремо наголошено на підвищенні екологічної свідомості громадян через освітні ініціативи і залучення громадськості до вирішення екологічних проблем.

1. Значущість права на безпечне для життя і здоров'я довкілля

Безпечне для життя і здоров'я довкілля має вирішальне значення для якості життя людини, сталого розвитку суспільства та захисту екосистем. Значущість цього права охоплює соціально-екологічні, здоров'язберігальні, економічні аспекти, а також визначає виклики й механізми його реалізації в надзвичайних ситуаціях, зокрема в умовах воєнного стану.

Саме чисте і сприятливе середовище забезпечує доступ до життєво необхідних ресурсів: чиста вода, повітря і здорові природні продукти впливають на фізичне і ментальне здоров'я населення, від них безпосередньо залежить тривалість і якість життя, адже чисте довкілля знижує ризики розвитку захворювань, викликаних забрудненням повітря, води чи ґрунтів, зокрема онкологічних, серцево-судинних і респіраторних хвороб.

Хмельницька область має переважно аграрний характер економіки, що зменшує промислове забруднення, але залишається вразливою через використання пестицидів і добрив у сільському господарстві, які можуть забруднювати повітря, річки, ґрунти, що безпосередньо пов'язано зі зростанням рівня респіраторних і онкологічних захворювань. Важливим елементом екологічної безпеки регіону є й діяльність Хмельницької атомної електростанції (АЕС) у місті Нетішин. Його стратегічне значення для енергетичної незалежності України пов'язане з підвищеними екологічними ризиками, особливо внаслідок обстрілів Російської Федерації та проблем із радіоактивними відходами, охолодженням реактора та його потенційним впливом на водні ресурси регіону. Посилення екологічного контролю за експлуатацією атомних електростанцій, удосконалення систем безпеки та оперативне інформування населення про стан навколишнього середовища, інвестиції в екологічну політику, раціональне використання природних ресурсів та екологічна свідомість населення сприяють створенню умов для гармонійного розвитку суспільства. Для цього Україні

важливо переймати вдалі практики інших країн, впроваджувати сучасні технології, посилювати екологічний контроль та розвивати екологічну освіту.

1.1 Поняття та нормативно-правові основи права на безпечне довкілля

Поняття «**безпечне довкілля**» є багатогранним і динамічним, його зміст постійно уточнюється та розширюється залежно від розвитку суспільства й науки. Це поняття можна інтерпретувати по-різному: відсутність забруднень, збереження біологічного різноманіття, забезпечення екологічної рівноваги. Однак усі вони зводяться до одного: безпечне довкілля – це необхідна умова для повноцінного життя людини. У широкому розумінні безпечне довкілля – це таке середовище, яке не завдає шкоди здоров'ю людини, не погіршує якості життя й забезпечує збалансований розвиток суспільства і природи.

Право на безпечне для життя та здоров'я довкілля є одним з основних прав людини, тісно пов'язане з іншими, зокрема правом на життя, здоров'я та гідне існування, оскільки гарантує кожному індивіду право жити в такому середовищі, яке сприяє його фізичному і психологічному благополуччю, передбачає захист від техногенних катастроф, забруднення довкілля та інших загроз, які можуть негативно впливати на здоров'я та життєдіяльність людини.

У юридичній площині це право означає:

- 1) можливість користуватися природними ресурсами без шкоди для здоров'я;
- 2) право на інформацію про стан довкілля;
- 3) право на участь у прийнятті рішень щодо екологічно значущих питань.

Варто зупинитись на огляді нормативно-правових актів, які регулюють, гарантують і охороняють право на безпечне для життя і здоров'я довкілля. Українське законодавство у сфері охорони довкілля ґрунтується на Конституції України і розвивається відповідно до міжнародних стандартів. Стаття 50 Конституції України, а також стаття 293 Цивільного кодексу забезпечують кожному право на безпечне для життя і здоров'я довкілля та на відшкодування завданої шкоди внаслідок його погіршення. Це фундаментальне положення, яке визначає основні принципи екологічної політики держави. До спеціалізованих/кодифікованих законів можемо віднести:

- 1) [Земельний](#), [Лісовий](#), [Водний](#) кодекси України та [Кодекс України «Про надра»](#), які регулюють використання відповідних природних ресурсів, встановлюють правила їх охорони та відтворення, а також відповідальність за порушення природоохоронного законодавства;
- 2) [Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища»](#) – це базовий закон у сфері екології, який визначає загальні принципи охорони довкілля, права та обов'язки громадян, підприємств, установ і організацій у цій галузі;

- 3) [Закон України «Про природно-заповідний фонд України»](#) – регулює створення, охорону й використання природно-заповідного фонду, що важливо для забезпечення біологічного різноманіття та збереження природних комплексів;
- 4) [Закон України «Основи законодавства України про охорону здоров'я»](#) – визначає основи правового регулювання у цій сфері й містить норми, що забезпечують сприятливі умови для збереження здоров'я громадян, зокрема й безпечне навколишнє середовище. Охорона громадського здоров'я передбачає боротьбу із забрудненням навколишнього середовища, забезпечення контролю над хімічними та токсичними речовинами, а також моніторинг забруднення повітря, води і ґрунтів;
- 5) [Закон України «Про охорону атмосферного повітря»](#) – регулює відносини у сфері охорони атмосферного повітря, встановлює норми та правила щодо викидів забруднюючих речовин в атмосферу;
- 6) [Закон України «Про використання ядерної енергії та радіаційну безпеку»](#) – регулює питання використання ядерної енергії, гарантування радіаційної безпеки й захисту населення від шкідливого впливу іонізуючого випромінювання;
- 7) [Закон України «Про оцінку впливу на довкілля»](#) є одним із важливих нормативних актів, що регулює питання оцінки екологічних ризиків від господарської діяльності. Він зобов'язує суб'єктів господарювання оцінювати потенційний вплив на довкілля на етапі планування та до початку здійснення проектів, що можуть мати значний екологічний ефект. Процедура оцінки передбачає врахування думки громадськості, що сприяє підвищенню прозорості та запобіганню шкоди довкіллю;
- 8) [Закон України «Про управління відходами»](#) визначає правові засади для ефективного управління відходами, їх утилізації, зменшення кількості й небезпеки відходів для навколишнього середовища та здоров'я громадян.

У межах міжнародного законодавства право на безпечне довкілля гарантують:

- 1) [Конвенція про транскордонне забруднення на великі відстані \(1979\)](#) – конвенція спрямована на зменшення та, якщо можливо, запобігання транскордонного забруднення повітря на великі відстані. Вона зосереджується на таких видах забруднення, як кислотні дощі, перенесення забруднювачів на великі відстані та їхній вплив на екосистеми;
- 2) [Декларація Ріо-де-Жанейро з навколишнього природного середовища та розвитку \(1992\)](#) – основоположний документ у сфері сталого розвитку. Декларація визначає принципи, на яких має ґрунтуватися міжнародне співробітництво в галузі охорони довкілля та розвитку. Серед

основоположних принципів – відповідальність кожної держави за стан свого довкілля, запобігання шкоді, принцип «забруднювач платить» та ін.;

- 3) [Віденська конвенція про охорону озонowego шару \(1985\)](#) – спрямована на захист озонowego шару Землі від антропогенного впливу. Вона передбачає міжнародне співробітництво в галузі досліджень, обміну інформацією та розробки спільних стратегій для збереження озонowego шару. Монреальський протокол є найвідомішим доповненням до Віденської конвенції і передбачає поступову відмову від виробництва та споживання озоноруйнівних речовин;
- 4) [Рамкова конвенція ООН про зміну клімату \(1992\)](#) – ставить за мету стабілізацію концентрації парникових газів в атмосфері на такому рівні, який запобігав би небезпечному антропогенному впливу на кліматичну систему. Конвенція передбачає розроблення та впровадження національних програм з охорони клімату, а також міжнародне співробітництво у цій сфері;
- 5) [Віденська конвенція про цивільну відповідальність за ядерну шкоду \(1963\)](#) – встановлює міжнародні стандарти цивільної відповідальності за ядерну шкоду, тобто за шкоду, завдану здоров'ю людей або майну внаслідок ядерної аварії. Конвенція визначає суб'єктів, обсяг відповідальності та процедуру відшкодування збитків;
- 6) [Конвенція про ядерну безпеку \(1994\)](#) – встановлює міжнародні стандарти ядерної безпеки на всіх етапах ядерного паливного циклу. Її мета – запобігти ядерним аваріям і їхнім наслідкам. Конвенція передбачає регулярний перегляд національних програм ядерної безпеки та міжнародний обмін інформацією в цій галузі;
- 7) [Орхуська конвенція про доступ до інформації, участь громадськості в прийнятті рішень і доступ до правосуддя з питань, що стосуються навколишнього середовища \(1998\)](#) – закріплює три основних права громадян: право на доступ до екологічної інформації, право на участь у процесі прийняття рішень, що стосуються навколишнього середовища, та право на доступ до правосуддя з екологічних питань. Орхуська конвенція сприяє підвищенню прозорості діяльності державних органів і бізнесу в екологічній сфері, а також розширенню можливостей громадян впливати на прийняття рішень, що стосуються довкілля.

1.2 Втілення права на безпечне довкілля у законодавстві України

Конституція України закладає фундаментальні положення для забезпечення права на безпечне довкілля. У статті 50 зазначено: «Кожен має право на безпечне для життя і здоров'я довкілля та на відшкодування завданої порушенням цього права шкоди». Право на безпечне довкілля є природним і

невід'ємним, належить кожній людині від народження незалежно від волі державних органів. Воно включає можливість жити в екологічно безпечному середовищі, що не шкодить здоров'ю чи життю і вимагати захисту цього права у разі його порушення. **Це особисте немайнове право передбачає:**

- 1) право на безпечне для життя і здоров'я навколишнє середовище
- 2) право на отримання інформації про стан довкілля
- 3) право на усунення перешкод у реалізації цього права згідно із законодавством
- 4) право на звернення до відповідних органів для захисту або відновлення порушеного права
- 5) захист права через державні правові гарантії тощо.

Держава також зобов'язана гарантувати екологічну безпеку, підтримувати екологічну рівновагу, долати наслідки Чорнобильської катастрофи та зберігати генофонд Українського народу, про що йдеться у статті 16 Конституції України. Подібні норми можемо знайти у Законі України «Основи законодавства України про охорону здоров'я», стаття 26 якого визначає, що держава забезпечує охорону навколишнього середовища як передумову життя і здоров'я людини через захист природи та людей від екологічних загроз. А стаття 29 спрямована на збереження генофонду народу, попередження демографічної кризи та профілактику спадкових захворювань через проведення заходів для усунення факторів, що шкодять генетичному апарату людини.

Основним же законодавчим актом, який визначає принципи екологічної політики, механізми захисту довкілля, права та обов'язки громадян у цій сфері є Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища». Він закріплює:

- 1) принципи екологічної політики України, враховуючи пріоритет екологічної безпеки (ст. 3);
- 2) права громадян на участь в управлінні природокористуванням (ст. 9);
- 3) механізми доступу до екологічної інформації (ст. 25; 25-1);
- 4) визначає основи екологічного контролю за станом довкілля (ст. 35);
- 5) принцип відшкодування збитків у разі порушення екологічних прав (ст. 50)
- 6) зобов'язує органи влади запобігати аваріям і ліквідовувати їх шкідливі екологічні наслідки (ст. 66); тощо.

Право на безпечне довкілля в Україні також регулюється Законом України «Про оцінку впливу на довкілля», який відіграє провідну роль у попередженні екологічних загроз, пов'язаних із господарською діяльністю. Згідно зі статтею 3 цього Закону, процедура оцінки впливу на довкілля охоплює діяльність, що може мати значний негативний вплив на природне середовище, такі як будівництво

великих промислових об'єктів, видобуток корисних копалин або утилізація відходів. Основна мета Закону — запобігти екологічно шкідливим рішенням через ґрунтовний аналіз можливих ризиків і залучення громадськості до прийняття рішень. Важливим аспектом Закону є положення про участь громадськості, закріплене у статті 7: громадяни мають право подавати зауваження та пропозиції до звітів з оцінки впливу на довкілля, що сприяє прозорості процесу і врахуванню інтересів місцевих громад.

Оцінка впливу на довкілля є не лише механізмом екологічного контролю, але й інструментом запобігання екологічним катастрофам, оскільки вона зобов'язує підприємства враховувати довгострокові екологічні наслідки. Ця процедура стала головною для гармонізації українського законодавства з європейськими нормами, зокрема з [Директивою 2011/92/ЄС](#).

У контексті оцінки впливу господарської діяльності варто згадати Закон України «Про управління відходами», стаття 3 якого визначає основні принципи, що мають на меті мінімізацію негативного впливу відходів на здоров'я людини і довкілля. Серед таких принципів — власники відходів повинні вживати заходів для їх зменшення та уникнення негативного впливу на здоров'я та довкілля; принцип «забруднювач платить», тобто власники відходів беруть на себе витрати на їх оброблення й утилізацію, зокрема витрати на створення об'єктів оброблення; принцип територіальної наближеності: оброблення відходів має здійснюватися на найближчих установках, що забезпечує економічну й екологічну ефективність.

Проте війна в Україні суттєво ускладнює реалізацію цих норм і принципів. Руйнування інфраструктури, заводів, підприємств, зокрема тих, що займаються переробкою та утилізацією відходів (Кременчуцький, Одеський нафтопереробні заводи тощо) призводить до накопичення великої кількості відходів і забруднення довкілля.

Додатковий екологічний виклик у Хмельницькій області, спричинений війною, — застосування ворогом далекобійних ракет та БПЛА. Ці види озброєння становлять не лише пряму загрозу життю населення, але й серйозні екологічні ризики. Нерозірвані боєприпаси містять токсичні хімічні сполуки, які можуть потрапляти у ґрунт та воду, спричиняючи довготривале забруднення. Крім того, руйнування будівель, промислових об'єктів та інфраструктури через військові удари призводить до значної кількості будівельних відходів, які потенційно можуть містити небезпечні матеріали, такі як азбест, важкі метали, токсичні фарби й залишки нафтопродуктів.

[За даними Хмельницької ОВА станом на 8 січня 2025 року](#) в Хмельницькій області пошкоджено понад 4 000 об'єктів: житлові будинки, школи, лікарні та об'єкти інфраструктури. Це становить значну екологічну загрозу у сфері поводження з відходами. Жителі області подали понад 1700 заявок на відновлення пошкодженого майна або отримання компенсацій, що свідчить про

масштаб проблеми. Згідно з [«Порядком класифікації відходів» \(Постанова КМУ №1102 від 20 жовтня 2023 року\)](#), усі відходи мають бути класифіковані за рівнем небезпечності та включені до Національного переліку відходів. Нерозірвані снаряди, залишки вибухових речовин, будівельне сміття із вмістом азбесту чи токсичних фарб повинні класифікуватися як небезпечні відходи. Відповідно до Національного переліку відходів, такі матеріали потребують спеціальної утилізації з урахуванням ризиків хімічного, біологічного чи радіаційного забруднення. Будівельні відходи внаслідок руйнувань становлять не лише фізичну загрозу через засмічення територій, а й спричиняють вторинне забруднення повітря, води та ґрунтів через потрапляння дрібних часток і хімічних речовин. Неконтрольоване накопичення цих відходів може перетворити частини регіону на осередки екологічних катастроф.

Особливої актуальності під час війни набули Закони України «Про охорону атмосферного повітря» та «Про використання ядерної енергії та радіаційну безпеку».

Закон «Про охорону атмосферного повітря» регулює питання викидів та очищення повітря. Війна значно ускладнює виконання цих норм через масштабні викиди внаслідок вибухів, пожеж і роботи техніки. Водночас забезпечення чистоти повітря є критичним для мінімізації шкоди здоров'ю та запобігання довгостроковим наслідкам для здоров'я населення навіть у повоєнний період.

Закон «Про використання ядерної енергії та радіаційну безпеку» набуває особливого значення в умовах війни, оскільки цілеспрямовані або невинні атаки російських військ можуть призвести до аварій на ядерних об'єктах або забруднення територій радіоактивними матеріалами. Цей Закон визначає заходи для захисту населення від шкідливого впливу іонізуючого випромінювання, що критично важливо під час збройних конфліктів. У випадку воєнних дій на ядерних об'єктах чи зберігання радіоактивних матеріалів, Закон вимагає суворого контролю й безпеки для запобігання радіаційним катастрофам.

Ці нормативно-правові акти забезпечують механізми для екологічного моніторингу, попередження забруднення довкілля, а також захисту здоров'я та прав громадян. Однак війна значно посилює екологічні ризики, ускладнює реалізацію норм чинного законодавства, а тому для забезпечення мінімізації шкоди для життя і здоров'я громадян потрібно зосередити особливу увагу на моніторингу і контролі за станом довкілля.

1.3 Аналіз міжнародних стандартів

Міжнародне право навколишнього середовища спрямоване на забезпечення сталого розвитку, захист екосистем і мінімізацію шкідливого впливу діяльності людини. Основними документами, що регулюють ці аспекти, є міжнародні

конвенції та декларації, які визначають зобов'язання держав і окреслюють глобальні підходи до вирішення екологічних проблем. Україна є учасницею низки міжнародних договорів, які спрямовані на захист екологічних прав людини, зокрема:

- 1) [Конвенції про транскордонне забруднення на великі відстані \(1979\)](#). Ця конвенція, підписана в Женеві, стала першою міжнародною угодою, яка стосувалася транскордонного забруднення атмосфери. Вона зобов'язує держави-учасниці зменшувати й запобігати викидам забруднюючих речовин, що мають негативний вплив на здоров'я людей і довкілля в інших країнах. Конвенція забезпечує моніторинг та обмін інформацією між країнами, що стало основою для подальших протоколів, таких як Гетеборзький протокол про зменшення кислотних дощів;
- 2) [Віденська конвенція про охорону озонowego шару \(1985\)](#) встановила рамки для міжнародного співробітництва в охороні озонowego шару, що захищає планету від шкідливого ультрафіолетового випромінювання. На її основі було ухвалено [Монреальський протокол \(1987\)](#), який передбачає поступове скорочення виробництва озоноруйнівних речовин. Сучасні загрози, такі як запуск ракет [«Орешнік»](#) і [«Рубеж»](#), спричиняють додатковий ризик для озонowego шару, оскільки продукти згоряння ракетного палива, зокрема сполуки хлору та оксиди азоту, потрапляючи в стратосферу, можуть руйнувати молекули озону. І хоч частка ракетних запусків у загальному забрудненні атмосфери порівняно з іншими антропогенними джерелами вважається незначною, збільшення частоти запусків посилює їхній кумулятивний вплив: сполуки, що залишаються у високих шарах атмосфери, можуть впливати на клімат і спричинити довгострокові екологічні зміни. У цьому контексті положення Віденської конвенції залишаються актуальними як орієнтир для зменшення антропогенного впливу на атмосферу;
- 3) [Рамкова конвенція ООН про зміну клімату \(1992\)](#) – цей документ є фундаментом міжнародної політики щодо зміни клімату. Конвенція закликає держави стабілізувати концентрацію парникових газів у атмосфері на рівні, що запобігає небезпечним кліматичним змінам. На її основі було укладено такі угоди, як [Кіотський протокол](#) і [Паризька угода](#), які зобов'язують країни скорочувати викиди вуглецю;
- 4) [Віденська конвенція про цивільну відповідальність за ядерну шкоду \(1963\)](#) – встановлює механізми компенсації за шкоду, завдану ядерними аваріями. Вона визначає операторів ядерних об'єктів як основних відповідальних за відшкодування збитків. Конвенція забезпечує справедливий розподіл витрат між державами та сприяє розвитку міжнародних норм ядерної безпеки;

- 5) [Конвенція про ядерну безпеку \(1994\)](#) – прийнято після катастрофи на Чорнобильській АЕС, документ зобов'язує держави дотримуватися високих стандартів безпеки на ядерних об'єктах. Основна мета – мінімізувати ризики аварій і забезпечити захист людей і довкілля від іонізуючого випромінювання;
- 6) [Орхуська конвенція \(1998\)](#) – закріплює право громадян на доступ до екологічної інформації, участь у прийнятті рішень і доступ до правосуддя у справах, що стосуються довкілля. Конвенція сприяє демократизації екологічного управління й інтеграції громадськості у процеси вирішення екологічних проблем.

Варто окремо зауважити на [Декларації Ріо-де-Жанейро \(1992\)](#) – це головний міжнародний документ, що проголошує принципи сталого розвитку. Вона містить 27 Принципів, серед яких – право на екологічну інформацію, участь громадськості у вирішенні екологічних питань (Принцип 10) та принцип «забруднювач платить» (Принцип 16). Незважаючи на те, що Україна не ратифікувала Декларацію, принцип «забруднювач платить» імплементовано і в національному законодавстві. Також Декларація містить Принципи за умови воєнного стану: навколишнє середовище народів під гнобленням чи окупацією має бути захищене (Принцип 23); війна руйнує сталий розвиток, тому держави повинні дотримуватись міжнародного права щодо захисту довкілля під час конфліктів і співпрацювати для його вдосконалення (Принцип 24). Утім, на сьогодні очевидно – те, що захищається законом чи міжнародними нормами, насправді не завжди виконується. Важливість документа полягає у його заклику до інтеграції екологічних міркувань у національні політики та економічні стратегії.

Міжнародні екологічні стандарти закладають основу для запобігання глобальним екологічним загрозам. Угоди, такі як Рамкова конвенція ООН про зміну клімату чи Орхуська конвенція, спрямовані на забезпечення участі громадськості та міжнародної співпраці, демонструють важливість комплексного підходу до вирішення екологічних питань. Проте ефективність їх реалізації залежить від політичної волі держав, національних механізмів імплементации та взаємодії на глобальному рівні.

2. Стан довкілля Хмельницької області та право на безпечне довкілля під час війни

Хмельницька область як частина України перебуває під значним антропогенним впливом, що посилюється у 2022 році внаслідок повномасштабного вторгнення РФ. Це вплинуло на екологічну ситуацію в регіоні, особливо на стан атмосферного повітря, водних ресурсів і радіаційного фону. Вивчення й оцінка стану довкілля Хмельниччини ґрунтується на офіційних даних, зібраних у межах регіонального аналізу ([Додаток 2](#), Додаток 3).

2.1 Аналіз змін якості повітря

Варто зауважити, що [наказом Міністерства охорони здоров'я України від 10 травня 2024 року № 813](#) затверджені Державні медико-санітарні нормативи Гранично допустимі концентрації хімічних і біологічних речовин в атмосферному повітрі населених місць.

Під час дослідження аналізувались рівні концентрації різних сполук, зокрема діоксиду азоту (NO_2), формальдегіду (CH_2O), діоксиду сірки (SO_2), пилу та інших речовин у повітрі. Ці речовини викликають подразнення дихальних шляхів, підвищують ризики хронічних респіраторних захворювань і навіть можуть провокувати утворення ракових клітин. Особливо вразливими категоріями є діти, вагітні жінки та люди з хронічними захворюваннями легень і серця.

Діоксид азоту (NO_2) подразнює дихальні шляхи, викликаючи кашель, задишку, запалення легень, а в дітей може уповільнювати розвиток легеневої функції. Середньодобова гранично допустима концентрація (ГДК) цієї речовини в повітрі становить $0,04 \text{ мг/м}^3$.

Формальдегід (CH_2O) спричиняє подразнення очей, носа і горла, тривалий вплив підвищує ризик розвитку раку носоглотки та лейкемії. Середньодобова гранично допустима концентрація (ГДК) цієї речовини в повітрі становить $0,003 \text{ мг/м}^3$.

Діоксид сірки (SO_2) - цей газ подразнює дихальні шляхи, погіршує стан людей із астмою та серцево-судинними захворюваннями. Середньодобова гранично допустима концентрація (ГДК) цієї речовини в повітрі становить $0,5 \text{ мг/м}^3$.

Серед основних змін, які можна виокремити **у 2022 році**, незважаючи на повномасштабне вторгнення Російської Федерації та спричинені ним загрози,

зафіксовано зменшення викидів на території Хмельницької області. У 2022 році загальна **кількість викидів** забруднювальних речовин в атмосферу становила 16,5 тис. т, що на 4,6 тис. т менше, ніж у 2021 році² (зниження на 21,8%): у Кам'янець-Подільському районі викиди скоротилися на 33%, у Шепетівському — на 16,1%, у Хмельницькому — на 11,8%. **Зниження концентрацій забруднювачів:** викиди діоксиду азоту знизилися на 1,76 тис. т (33,8%), викиди пилу – до 1,95 тис. т (21,5%), викиди оксиду вуглецю скоротилися на 27,7% – до 4,8 тис. т. Головними джерела забруднення були промислові підприємства, найбільше серед них – ПАТ «Подільський цемент» (4,8 тис. т викидів, зниження на 41,5%), та сільське господарство, де викиди становили 2,47 тис. т.

Зниження викидів сприятливо вплинуло на якість повітря, проте концентрація забруднювачів у міських районах залишалася близькою до гранично допустимих норм (ГДК).

У 2023 році стан атмосферного повітря залишався стабільним, проте в окремі періоди спостерігалось перевищення гранично допустимих концентрацій (ГДК) деяких забруднювачів. Насамперед, це **діоксид азоту (NO₂)** – у міських зонах, таких як Хмельницький: концентрація NO₂ періодично перевищувала ГДК на 10–15%, особливо в зимові місяці, коли зростає використання палива. Середньорічний рівень становив 0,85–1,1 ГДК. **Пил** – концентрація завислих частинок якого у повітрі досягала 1,2 ГДК у весняні періоди, що пов'язано з підвищеною активністю транспорту й відсутністю опадів. **Формальдегід (CH₂O)** – його показники зросли до 1,25 ГДК у літні місяці через високу температуру і хімічні реакції в атмосфері.

Основними джерелами забруднення були транспортні засоби – 60% викидів діоксиду азоту, а також промислові підприємства і процеси спалювання палива, що сприяють підвищенню **концентрацій пилу та діоксиду сірки**.

У квітні 2024 року середньомісячна концентрація **діоксид азоту (NO₂)** досягала 0,89 ГДК (порівняно з 0,82 у квітні 2023 року), що свідчить про незначне зростання забруднення. У листопаді показники збільшилися до 0,91 ГДК, що пояснюється підвищеною активністю котелень у холодний період, а концентрація **оксиду азоту (NO)** в середньому по області залишалася в межах 0,36–0,47 ГДК протягом року, максимальні значення зафіксовано у квітні та листопаді 2024 року.

² У звітах за 2022 та 2023-24 роки використані різні підходи до оцінки забруднення повітря: в окремих випадках наведені значення у відсотках, а в інших – у гранично допустимих концентраціях (ГДК). Така відмінність у методології обрахунків виникла через відсутність на момент проведення дослідження зведеної річної відомості про стан екології. Це ускладнило забезпечення єдиної системи оцінки показників, що вплинуло на форму подачі даних у звіті.

У липні концентрація **формальдегіду (CH₂O)** досягла 0,57 ГДК (зростання на 32% порівняно з квітнем) – це пов'язано з хімічними реакціями в атмосфері за високих температур. Найвищі показники **пилу** зафіксовано у квітні – 0,63 ГДК. Це пов'язано зі спалюванням рослинних залишків й опалого листя, а також підвищеною сухістю ґрунтів. Рівень **оксиду вуглецю (CO)** залишався стабільним – 0,5 – 0,9 ГДК, найвищі його концентрації зафіксовано наприкінці року через активність котелень та автотранспорту. Концентрації **діоксиду сірки (SO₂)** були низькими протягом року – 0,18–0,32 ГДК, це свідчить про зниження впливу промислових джерел.

Отже, у літній період якість повітря знижувалася через підвищення концентрації формальдегіду і пилу, у холодний (зимовий) період – через активність опалювальних систем і котелень, зростали показники діоксиду азоту й оксиду вуглецю. Концентрації забруднювальних речовин у Хмельницькому залишаються близькими до ГДК, що створює певний ризик для здоров'я населення, особливо дітей і людей з хронічними захворюваннями дихальної системи.

2.2 Аналіз змін водою

Регіональний офіс водних ресурсів у Хмельницькій області проводить регулярні спостереження за якістю поверхневих вод річок Случ і Хомора на двох контрольних створах. Паралельно лабораторія Басейнового управління водних ресурсів річок Прут і Сірет здійснила моніторинг вод річки Дністер на ділянці 783 км, де розташовано питний водозабір м. Кам'янець-Подільський. Дослідження проводилося за басейновим принципом, що охоплює аналіз поверхневих вод у головних річкових басейнах України: Дніпра, Південного Бугу та Дністра.

Варто зауважити, що [наказом Міністерства охорони здоров'я України від 02 травня 2022 року № 721](#) затверджені Гігієнічні нормативи якості води водних об'єктів для задоволення питних, господарсько-побутових та інших потреб населення.

Водні ресурси області у 2022 – 2023 році, зокрема річки Південний Буг, Случ і Дністер, на жаль, демонструють тенденцію до погіршення якості води. У Південному Бузі концентрація **азоту амонійного** перевищувала ГДК у 8–12 разів протягом року, а максимальні значення у літні місяці сягали 28,5 мг/дм³ (ГДК 2,0 мг/дм³). У Случі рівень NH₄⁺ коливався в межах 4–9 ГДК із найвищими показниками у червні, у Південному Бузі концентрація **нітритів (NO₂-)** у вересні досягала 10,5 ГДК (0,63 мг/дм³ за норми 0,06 мг/дм³), у Дністрі перевищення було не таким значним, із середньорічним рівнем 0,2–0,3 мг/дм³. Показники **біохімічного споживання кисню (БСК₅)** у Південному Бузі перевищували норму у

2–3 рази, що свідчить про високе органічне забруднення. Серед джерел забруднення можна виокремити скидання стічних вод промислових підприємств, неконтрольоване використання агрохімікатів у сільському господарстві та побутове забруднення через недостатньо очищені стоки.

Моніторинг поверхневих вод проведено й у 2024 році в басейнах основних річок області – Південного Бугу, Дністра і Дніпра. Під час моніторингу басейну річки Південний Буг виявлено знижену концентрацію **азоту амонійного (NH₄⁺)** порівняно з попереднім роком. Показники коливалися від 3 до 8 ГДК протягом року із піковими значеннями в липні – 8 ГДК. Це пов'язано з підвищенням внесенням агрохімікатів у сільському господарстві та високою температурою. **БСК₅ (біохімічне споживання кисню)** у липні перевищувало норму в 2,5 рази, що вказує на значне органічне забруднення. У річці Бужок концентрація заліза сягала 0,3 мг/дм³ (перевищення ГДК втричі), що може бути наслідком ерозії ґрунтів.

У басейні річки Дністер у зимові місяці концентрація **азоту нітритного (NO₂⁻)** сягала 0,25–0,3 ГДК, що свідчить про зменшення впливу сільськогосподарських стоків.

У басейні річки Дніпро концентрації хлоридів залишалися в межах ГДК (до 300 мг/дм³), що вказує на відсутність значного техногенного забруднення.

Варто зауважити, що високі концентрації азоту амонійного (NH₄⁺) можуть спричиняти отруєння організму, порушення функцій печінки та нирок, особливо у дітей. Нітрити (NO₂⁻) є ще небезпечнішими, адже можуть викликати метгемоглобінемію (“блакитний синдром”) через блокування транспортування кисню кров'ю.

Окрім того, дані свідчать про значне зниження рівня кисню у воді, що призводить до загибелі водних організмів і поширення патогенних бактерій, які можуть викликати інфекційні захворювання.

Основними джерелами забруднення залишаються скиди промислових і комунальних стічних вод, використання агрохімікатів у сільському господарстві, ерозія ґрунтів. Найбільш забруднені – басейни річок Південний Буг і його притоки, основні проблеми пов'язані із забрудненням органічними речовинами, що спричиняє ризики для екосистем і питного водопостачання.

2.3 Аналіз радіаційного стану

Моніторинг радіаційного стану здійснювався компетентними органами у зоні впливу Хмельницької АЕС і в регіоні загалом. Відповідно до інформації, отриманої з офіційних моніторингових [звітів щодо стану довкілля в регіоні](#), опублікованих

Хмельницькою обласною військовою адміністрацією рівень гамма-випромінювання протягом 2022 – 2024 років був стабільним, у межах 9–13 мкР/год, що відповідає межам допустимих значень, а отже, не становив ризиків для населення. Концентрації радіоактивних речовин у повітрі та викиди радіонуклідів із вентиляційних труб Хмельницької АЕС не перевищували норм.

Рівень радіації в різних населених пунктах, зокрема в населених пунктах Хмельницької області також можна відслідковувати онлайн за допомогою онлайн-ресурсу [SaveEcoBot](#).

2.4 Реалізація екологічної політики та її вплив на права людини

На національному рівні екологічна політика визначає підходи й діяльність щодо основних екосистем, а також спрямована на вдосконалення управління у сфері екології.

[Національним планом дій з охорони навколишнього природного середовища на період до 2025 року](#) передбачено проведення громадських обговорень і консультацій під час розроблення нових регулятивних документів у сфері екологічної політики.

[Стратегією розвитку Хмельницької області на 2021 – 2027 роки](#) визначено стратегічний напрям, спрямований на підвищення якості життя й добробуту населення, зростання конкурентоспроможності економіки області, впровадження інноваційно-інвестиційної моделі сталого розвитку на сучасній технологічній основі, комплексний економічний і соціальний розвиток населених пунктів області, адже розвиток громадянського суспільства неможливий без впровадження екологічного складника.

Відповідно до вищезгаданої Стратегії, екологічна безпека Хмельницької області може бути гарантована за умови такого стану навколишнього середовища, коли забезпечено запобігання погіршенню екологічної ситуації та здоров'я людини. Це досягається сукупністю процесів і заходів з метою створення сприятливих умов для відтворення природних ресурсів, поліпшення умов життя і здоров'я людей, і є однією з категорій сталого розвитку регіону. Розвиток промисловості, транспорту й сільського господарства, залучення до господарського обороту дедалі більшої кількості природних ресурсів, які

використовували і, на жаль, використовують нераціонально й неефективно, підвищують рівень антропогенного навантаження на навколишнє природне середовище Хмельницької області і є основною причиною регіональної екологічної кризи та кліматичних змін.

Проблема забруднення повітря та водойм, зокрема, порушення нормативів ГДК шкідливих речовин в області потребує нагального розв'язання, і першим кроком до нього є створення належних умов для поліпшення стану довкілля. Однією з необхідних умов є підвищення рівня обізнаності та усвідомленого ставлення населення до збереження й догляду за навколишнім середовищем, зосередження уваги на формуванні екологічної культури дітей і молоді. Заходи для досягнення цієї оперативної цілі матимуть вплив на всі галузі економіки.

Стратегія розвитку Хмельницької області визначає, що досягнення цієї оперативної цілі забезпечуватиметься через:

- розроблення і впровадження системи управління відходами;
- підвищення якості атмосферного повітря, зниження факторів негативного впливу на зміни клімату;
- розвиток екомережі, природно-заповідного фонду, збереження біологічного та ландшафтного різноманіття;
- поліпшення стану водних об'єктів і вдосконалення систем водокористування;
- збереження й відтворення зелених насаджень;
- підвищення екологічної культури і свідомості населення.

Отримуючи зворотний зв'язок від громад щодо управлінських рішень у сфері охорони навколишнього природного середовища та природокористування, центральні державні установи можуть відкоригувати проекти рішень, внести зміни в документи для врахування українських реалій, поточної ситуації за різними напрямками природоохоронної діяльності. Це допоможе уникнути помилок, долучити нові ідеї для втілення в екологічній сфері.

Одним із компонентів системи екологічної та соціально-економічної безпеки держави є система моніторингу, обліку й контролю за станом навколишнього природного середовища та природно-ресурсного потенціалу. В умовах зростання глобальних загроз, зумовлених зміною клімату, ризиків виникнення надзвичайних природних явищ або ж катастроф (паводків, повеней і посух), щораз вищого дефіциту природних ресурсів, забруднення середовища існування і людей, і тваринного й рослинного світу, а також всеохопної інформатизації людства, що

невпинно прогресує, ухвалення оптимальних і оперативних рішень у сфері охорони навколишнього природного середовища набувають вагомego значення.

Ще одним компонентом зазначеної системи є формування механізму публічного та відкритого інформування населення про стан навколишнього середовища. Право вільного доступу до інформації про стан довкілля, а також право на її поширення гарантоване статтею 50 Конституції України.

Варто зазначити, що інформацію про стан забруднення навколишнього природного середовища у Хмельницькій області [опубліковано](#) на сайті Хмельницької військової державної адміністрації, що свідчить про забезпечення права на доступ до інформації про стан довкілля.

3. Висновки і рекомендації щодо ризиків для здоров'я людей і гарантування права на безпечне для життя та здоров'я довкілля

Згідно з проаналізованими вище даними, можна зробити висновок, що забруднення повітря, води мають значний вплив на здоров'я людей.

Через географічне розташування регіону та відсутність активних бойових дій, вплив факторів війни на довкілля відображається у застосуванні ворогом ракетного озброєння та БПЛА. За результатами аналізу можна констатувати, що перевищення допустимих рівнів забруднення були пов'язані здебільшого із роботою заводів, агро- та інших підприємств.

Якість повітря

Головними проблемами, які ми змогли виявити, були підвищені концентрації діоксиду азоту (NO₂), формальдегіду (CH₂O), діоксиду сірки (SO₂) у повітрі. Ці речовини викликають подразнення дихальних шляхів, підвищують ризики хронічних респіраторних захворювань і навіть можуть провокувати утворення ракових клітин. Особливо вразливими категоріями є діти, вагітні жінки та люди з хронічними захворюваннями легень і серця.

У 2023 році обсяги викидів **діоксида азоту (NO₂)** зросли на 13,72% порівняно з 2022 роком, але залишаються нижчими, ніж у 2021 році (зменшення на 11,09%). У липні 2022 року його концентрація зменшилася до 1,02 ГДК, проте у 2023 році показники стабілізувалися на рівні нижче 1 ГДК, що може бути результатом зниження промислової активності. У 2024 році рівень концентрації цієї речовини був найменшим та коливався з 0,89 до 0,91 ГДК.

Іншим небезпечним забруднювачем є **формальдегід (CH₂O)**, концентрація якого в липні 2022 року досягла 1,25 ГДК, що на 20% перевищує норму. У 2023 році його рівень знизився, проте залишався близьким до норми. У 2024 році концентрація формальдегіду зменшилась до 0,57 ГДК.

Діоксид сірки (SO₂) також впливає на якість повітря, особливо у 2022 році, коли його концентрація перевищувала норму на 5–15%. Проте у 2023 році його рівень знизився, досягаючи 0,7 ГДК у березні, що є позитивною тенденцією. У 2024 році показники були низькими протягом року – 0,18–0,32 ГДК.

Таким чином, можна констатувати, що найменша кількість шкідливих речовин у повітрі спостерігалась у 2024 році, а найбільша – у 2022 році, коли розпочалось повномасштабне вторгнення РФ.

Якість води

Стан річок Південний Буг і Случ залишається критичним через високий рівень забруднення азотом амонійним і нітритами. У липні 2023 року концентрація **азоту амонійного (NH₄⁺)** у Південному Бузі досягла 29,13 ГДК, що в 11,4 рази перевищує допустимий рівень. У 2024 році показник коливався від 3 до 8 ГДК. Цей показник є наслідком скидів стічних вод і розкладання органічних речовин.

Показник **Нітритів (NO₂⁻)** також є дуже високим, концентрація яких у липні 2023 року становила 8,0 ГДК, а у вересні – 12,85 ГДК, а у 2024 році – коливалися 0,25–0,3 ГДК. **Біохімічне споживання кисню (БСК₅)**, яке свідчить про рівень органічного забруднення води, у червні 2022 року перевищувало ГДК у 3,23 рази, у липні 2024 року перевищувало норму в 2,5 рази. Навіть у стабільнішій річці Дністер зафіксовано перевищення норм розчиненого кисню у 2–3 рази, що свідчить про наявність органічного забруднення.

Однак стан води, особливо в басейнах річок Південний Буг і Случ, викликає серйозне занепокоєння через високий рівень хімічного забруднення. Це становить ризики для здоров'я населення, яке використовує ці води для пиття чи

побутових потреб. Необхідні негайні заходи контролю за скидами стічних вод, модернізація очисних споруд і посилення моніторингу.

Радіаційна безпека

Радіаційний фон у досліджуваний період залишався стабільним у межах 9–13 мкР/год, що відповідає природному рівню і не становить загрози для населення. Концентрації радіоактивних речовин у повітрі та викиди радіонуклідів із вентиляційних труб Хмельницької АЕС не перевищували норм.

Хмельницька область належить до регіонів із задовільною екологічною ситуацією. Водночас для господарського комплексу області, як і в цілому для України, притаманна висока питома вага ресурсомістких та енергоємних виробництв, упровадження яких у багатьох випадках здійснювалося без достатнього врахування природоохоронних технологій. Забруднення навколишнього природного середовища області характеризується територіальною диференціацією. Найбільш забрудненою є центральна частина області, де розміщені потужні промислові підприємства. Шкідливий вплив на природне середовище чинить також житлово-комунальне господарство, особливо в обласному та районних центрах. Основними чинниками цього впливу є неефективна робота очисних споруд і низький ступінь видалення відходів. Внаслідок тривалої експлуатації систем водопостачання і каналізації стан більшості водопровідно-каналізаційних мереж і споруд є незадовільним: вони потребують першочергового оновлення, як і очисні споруди промислових підприємств.

Застарілі технології виробництва та обладнання, висока енергоємність і матеріалоемність економіки області спричиняють утворення значної кількості техногенних відходів. Для регіону, як і в цілому для України, притаманний низький рівень утилізації відходів, що зумовлює значні обсяги їх видалення та розміщення в різних поверхневих сховищах, на полігонах. Це спонукає до термінового вирішення проблем їх переробки. Необхідною умовою покращення зовнішнього середовища є популяризація екологічного способу життя і споживання органічної продукції.

З огляду на досліджені вище дані, з метою забезпечення права на безпечне для життя та здоров'я довкілля можна **рекомендувати** громадам, органам влади і громадським організаціям Хмельницької області:

- 1) вжити заходів щодо зменшення забруднення водойм в регіоні, розроблення ефективних шляхів утилізації шкідливих відходів, які потрапляють у річки;

- 2) посилити контроль за скидами стічних вод, модернізація очисних споруд і посилення моніторингу якості води;
- 3) продовжити роботу щодо моніторингу та контролю за рівнем забруднення повітря та за дотриманням норм радіаційної безпеки;
- 4) проведення додаткових інформаційно-консультативних заходів з представниками підприємств та агросектору щодо покращення екологічної ситуації в регіоні;
- 5) проводити аналіз наявних проблем в рамках консультування, співпраці з громадами, громадськими активістами-екологами та спеціалістами державних інституцій: так громади можуть знайти потенційний спосіб поліпшити ситуацію. До прикладу, що можна зробити для вирішення питання із забрудненням повітря промисловим або сільськогосподарським підприємством (*через застосування нових технологій очисних споруд, через примусове рішення суду, яке зобов'язує підприємство змінити технології очищення і знизити викиди забруднюючих речовин до прийнятного рівня*), або як зберегти площі лісових насаджень та запобігти вирубкам (*заліснення непридатних для ведення сільського господарства земель, переведення земель до лісового фонду, організація цілодобового спостереження за допомогою квадрокоптерів та запобігання несанкціонованим вирубкам*);
- 6) розробити на рівні кожної громади дієві програми, спрямовані на покращення стану навколишнього природного середовища, забезпечення захисту права на безпечне для життя довкілля в умовах війни;
- 7) залучати кошти іноземних партнерів, інвесторів і донорів з метою забезпечення використання енергоефективних технологій у громадах та реалізації права на безпечне довкілля;
- 8) розробити і затвердити план відновлення громад з метою усунення збитків, завданих унаслідок війни, залучити громадян до процесу розроблення;
- 9) забезпечити доступ населення до повної зведеної інформації щодо безпеки навколишнього середовища за усіма критеріями, які досліджуються спеціалізованими установами (Державна екологічна інспекція, Регіональний офіс водних ресурсів у Хмельницькій області);
- 10) проведення спільних заходів населення, спрямованих на інформування про стан забрудненості навколишнього середовища, про реагування на випадки катастроф техногенного характеру, зокрема в разі атаки ворога на підприємства.

Список використаних джерел

1. Конституція України : від 28.06.1996 № 254к/96-ВР : станом на 1 січ. 2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text> (дата звернення: 13.01.2025).
2. Цивільний кодекс України : Кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV : станом на 10 січ. 2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>(дата звернення: 13.01.2025).
3. Земельний кодекс України : Кодекс України від 25.10.2001 № 2768-III : станом на 1 січ. 2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2768-14#Text> (дата звернення: 13.01.2025).
4. Лісовий кодекс України : Кодекс України від 21.01.1994 № 3852-XII : станом на 15 листоп. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3852-12#Text> (дата звернення: 13.01.2025).
5. Водний кодекс України : Кодекс України від 06.06.1995 № 213/95-ВР : станом на 15 листоп. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/213/95-вр#Text> (дата звернення: 13.01.2025).
6. Про надра : Кодекс України від 27.07.1994 № 132/94-ВР : станом на 26 груд. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/132/94-вр#Text> (дата звернення: 13.01.2025).
7. Про охорону навколишнього природного середовища : Закон України від 25.06.1991 № 1264-XII : станом на 15 листоп. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1264-12#Text> (дата звернення: 13.01.2025).
8. Про природно-заповідний фонд України : Закон України від 16.06.1992 № 2456-XII : станом на 15 листоп. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-12#Text> (дата звернення: 13.01.2025).
9. Основи законодавства України про охорону здоров'я : Закон України від 19.11.1992 № 2801-XII : станом на 5 січ. 2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2801-12#Text> (дата звернення: 13.01.2025).
10. Про охорону атмосферного повітря : Закон України від 16.10.1992 № 2707-XII : станом на 15 листоп. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2707-12#Text> (дата звернення: 13.01.2025).
11. Про використання ядерної енергії та радіаційну безпеку : Закон України від 08.02.1995 № 39/95-ВР : станом на 1 січ. 2025 р. URL:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/39/95-вр#Text> (дата звернення: 13.01.2025).

12. Про оцінку впливу на довкілля : Закон України від 23.05.2017 № 2059-VIII : станом на 15 листоп. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2059-19#Text> (дата звернення: 13.01.2025).
13. Про управління відходами : Закон України від 20.06.2022 № 2320-IX : станом на 15 листоп. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2320-20#Text> (дата звернення: 13.01.2025).x
14. Про затвердження Порядку класифікації відходів та Національного переліку відходів : Постанова Каб. Міністрів України від 20.10.2023 № 1102 : станом на 7 листоп. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1102-2023-п#Text> (дата звернення: 13.01.2025).
15. Конвенція про транскордонне забруднення повітря на великі відстані : Конвенція Орг. Об'єдн. Націй від 13.11.1979 : станом на 30 листоп. 1999 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_223#Text (дата звернення: 13.01.2025).
16. Декларація Ріо-де-Жанейро щодо навколишнього середовища та розвитку : Декларація Орг. Об'єдн. Націй від 14.06.1992. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_455#Text (дата звернення: 13.01.2025).
17. Віденська конвенція про охорону озонowego шару (укр/рос) : Конвенція Орг. Об'єдн. Націй від 22.03.1985. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_088#Text (дата звернення: 13.01.2025).
18. Рамкова конвенція Організації Об'єднаних Націй про зміну клімату : Конвенція Орг. Об'єдн. Націй від 09.05.1992 : станом на 29 жовт. 1996 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_044#Text (дата звернення: 13.01.2025)
19. Віденська конвенція про цивільну відповідальність за ядерну шкоду : Конвенція Міжнар. агентства з атом. енергії від 21.05.1963 : станом на 12 верес. 1997 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_006#Text (дата звернення: 13.01.2025).
20. Конвенція про ядерну безпеку (укр/рос) : Конвенція Орг. Об'єдн. Націй від 17.06.1994 : станом на 17 груд. 1997 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_023#Text (дата звернення: 13.01.2025).
21. Конвенція про доступ до інформації, участь громадськості в процесі прийняття рішень та доступ до правосуддя з питань, що стосуються довкілля (Орхуська конвенція) : Конвенція Орг. Об'єдн. Націй від 25.06.1998 : станом на 27 трав. 2005 р. URL:

https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_015#Text (дата звернення: 13.01.2025).

22. ДИРЕКТИВА ЄВРОПЕЙСЬКОГО ПАРЛАМЕНТУ І РАДИ 2011/92/ЄС від 13 грудня 2011 року про оцінювання впливу деяких публічних і приватних проектів на довкілля (кодифікація) URL:

https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_022-11#Text (дата звернення: 13.01.2025).

Додатки

Додаток 1

Запит про доступ до публічної інформації

Код ЄДРПОУ: 37263892, провулок Військоматський, 4, м. Хмельницький, 29000,
електронна адреса: podil.liga@gmail.com, тел: 0382-72-01-95, 096-745-05-16

Вих. №18/2024
від 21.11. 2024 року.

Державна екологічна інспекція у Хмельницькій області

Адреса: вул. Івана Франка 2/2

Хмельницька область, 29000

тел. +38 (0382) 70-28-39

електронна адреса: khmelni@dei.gov.ua

ЗАПИТ

на доступ до публічної інформації про зміни в екологічному середовищі Хмельницької області з початку повномасштабного вторгнення

Відповідно до статті 34 Конституції України, кожному гарантовано право на отримання, зберігання та поширення інформації. Гарантія права на інформацію забезпечується обов'язком органів державної влади та органів місцевого самоврядування як розпорядників інформації оприлюднювати інформацію, яка була отримана або створена у процесі їхньої діяльності згідно зі статтями 3, 4, 14 Закону України «Про доступ до публічної інформації».

Згідно зі статтею 5 Закону України «Про доступ до публічної інформації», доступ до інформації забезпечується через надання інформації на запити на інформацію, до того ж, згідно зі статтею 19 цього Закону запитувач має право звернутися до розпорядника інформації із запитом про її надання незалежно від того, чи стосується ця інформація його особисто, чи ні, без пояснення причини подання запиту.

Громадська організація «Подільська правова ліга» проводить дослідження відтак зважаючи на вищенаведене, відповідно до статей 5, 6, 13 Закону України «Про доступ до публічної інформації», статей 5, 6 Закону України «Про інформацію», прошу надати наступну інформацію:

- 1) Дані про якість повітря та динаміку її змін (включаючи основні забруднювачі) з лютого 2022 року до листопада 2024 року
- 2) Вплив військових дій на стан водних ресурсів (річки, озера, підземні води) з лютого 2022 року до листопада 2024 року

- 3) Інформацію про стан ґрунтів (забруднення важкими металами, хімічними речовинами тощо) з лютого 2022 року до листопада 2024 року
- 4) Зведену інформацію про випадки екологічних катастроф, спричинених військовими діями, якщо такі мали місце з лютого 2022 року до листопада 2024 року
- 5) Заходи, вжиті для моніторингу та мінімізації шкоди екології в умовах воєнного стану з лютого 2022 року до листопада 2024 року
- 6) У разі часткової наявності інформації прошу надати ті дані, якими Ви володієте.

Відповідно до статті 20 Закону України «Про доступ до публічної інформації», просимо надати відповідь протягом 5 робочих днів з дня отримання запиту та надіслати на електронну адресу podil.liga@gmail.com, тел: 0382-72-01-95, 096-745-05-16.

Керівник ГО «Подільська правова ліга»

підписаного електронним підписом

Андрій МІСЯЦЬ

Додаток 2
Відповідь на запит про доступ до публічної інформації

ПАПЕРОВА КОПІЯ
ЕЛЕКТРОННОГО ДОКУМЕНТА

ДЕРЖАВНА ЕКОЛОГІЧНА ІНСПЕКЦІЯ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНА ЕКОЛОГІЧНА ІНСПЕКЦІЯ У ХМЕЛЬНИЦЬКІЙ ОБЛАСТІ

вул. Івана Франка, 2/2, м. Хмельницький, 29001, тел./факс: (0382) 70-28-39
E-mail: khmelni@dei.gov.ua, сайт: khmelni.dei.gov.ua, код згідно з ЄДРПОУ 38045514

На № 21.11.2024 від 18/2024

Керівнику ГО «Подільська
правова ліга»

Андрію МІСЯЦЬ
пров. Військоматський, 4
м.Хмельницький, 29017
Ел.пошта: podil.liga@gmail.com

Про розгляд запиту на доступ
до публічної інформації

Шановний пане Андрію!

Державна екологічна інспекція у Хмельницькій області (далі-Інспекція) відповідно до норм Закону України «Про доступ до публічної інформації» та в межах компетенції розглянула Ваш запит на інформацію від 21.11.2024р. №18/2024 щодо змін в екологічному середовищі Хмельницької області з початку повномасштабного вторгнення та повідомляє про відмову в задоволенні запиту на інформацію на підставі пункту 2 частини першої статті 22 Закону України «Про доступ до публічної інформації», відповідно до якого розпорядник інформації має право відмовити в задоволенні запиту у випадку, якщо розпорядник інформації не володіє відповідно до його компетенції, передбаченої законодавством, інформацією, щодо якої зроблено запит.

Разом з тим повідомляємо, що відповідно до Положення про Інспекцію, затвердженого наказом Держекоінспекції України від 01 березня 2023 року №46 (нова редакція), Інспекція має право здійснювати розрахунок розміру шкоди, збитків і втрат, завданих навколишньому природному середовищу та природним ресурсам держави з питань, що належать до її компетенції, внаслідок виникнення аварій, надзвичайних ситуацій, військової агресії, військових, терористичних або інших злочинних дій, у тому числі з початку дії правового режиму воєнного стану.

АСУД ДЕК ПРОФ 37
ДЕР у Хмельницькій області
311705 від 26.11.2024
Підписав: ДЕР у Хмельницькій області Олександрівська
(37AA6288058EC003040900004F5E31008140DA00)

ДЕР у Хмельницькій області
311705 від 26.11.2024

Так, станом на дату надання відповіді загальна сума збитків по земельним, ресурсам, атмосферному повітрю та ПЗФ склала 1 482 425,140 тис.грн.

Відповідно до статті 23 Закону «Про доступ до публічної інформації» рішення, дії чи бездіяльність розпорядників інформації можуть бути оскаржені до керівника розпорядника, вищого органу або суду. Оскарження рішень, дій чи бездіяльності розпорядників інформації до суду здійснюється відповідно до Кодексу адміністративного судочинства України.

Начальник

Віталій ФІЛІПЧУК

Виконавець:
Головний спеціаліст відділу
організаційно-аналітичної діяльності,
документування та контролю,
взаємодії з громадськістю та ЗМІ -
Альона ДОМАТЕВИЧ (0382) 70-28-39

26.11.2024
(дата) *Гордіна*

Додаток 3

Відкриті дані з сайту Хмельницької обласної військової адміністрації:

https://www.adm-km.gov.ua/?page_id=1625

gov.ua
Державні сайти України

Хмельницька обласна військова адміністрація
Офіційне інтернет-представництво

Укр Eng

Версія для людей з вадами зору

Пошук по сайту

ГОЛОВНА ОДА ОЧИЩЕННЯ ВЛАДИ ОРГАНИ ВЛАДИ ДІЯЛЬНІСТЬ ОДА СОЦІАЛЬНИЙ ЗАХИСТ НАСЕЛЕННЯ ЕКОНОМІКА ТА ІНВЕСТИЦІЇ ПУБЛІЧНА ІНФОРМАЦІЯ АДМІНІСТРАТИВНІ ПОСЛУГИ ЗВЕРНЕННЯ ГРОМАДЯН Дія

Головна / Екологія / Стан довкілля

09.12.2024 – 14:39

Стан довкілля

2024 рік

[Стан довкілля Хмельницької області за результатами моніторингових спостережень у листопаді 2024 року](#)

[Стан довкілля Хмельницької області за результатами моніторингових спостережень у жовтні 2024 року](#)

[Стан довкілля Хмельницької області за результатами моніторингових спостережень у вересні 2024 року](#)

[Стан довкілля Хмельницької області за результатами моніторингових спостережень у серпні 2024 року](#)

ДІЇ У РАЗІ НАДЗВИЧАЙНОЇ СИТУАЦІЇ

КОЛЛ-ЦЕНТР ДЛЯ ДОПОМОГИ
(093) 17-02-560

ХМЕЛЬНИЦЬКА ВІЙСЬКОВА АДМІНІСТРАЦІЯ

ПРОГРАМА ПЕРЕМІЩЕННЯ ПІДПРИЄМСТВ ІЗ ПОСТРАЖДАНИХ ВІД ВІЙНИ РЕГІОНІВ

ЗАРЕЄСТРУВАТИСЯ ДЛЯ РОБОТИ НА ХМЕЛЬНИЧИНІ

ХМЕЛЬНИЦЬКА ВІЙСЬКОВА АДМІНІСТРАЦІЯ

ПРОГРАМА ПЕРЕМІЩЕННЯ ПІДПРИЄМСТВ ІЗ ПОСТРАЖДАНИХ ВІД ВІЙНИ РЕГІОНІВ

ЗАПРОПОНУВАТИ ВІЛЬНУ ПЛОЩУ